

Bijlage 1 – Appreciatie Parijs-akkoord per thema

Ambitieniveau en langetermijndoel

Mede op aandringen van Nederland heeft de EU succesvol ingezet op een mondiaal langetermijndoel als gezamenlijke bestemming, gebaseerd op de klimaatwetenschap. Het ambitieniveau is verder aanscherpt ten opzichte van eerdere afspraken: de wereld richt zich met het Parijs-akkoord op het beperken van de mondiaal gemiddelde temperatuurstijging tot ruim beneden de twee graden, met het streven deze tot anderhalve graad te beperken om de risico's en impact van klimaatverandering significant te verminderen.

Om deze doelen te bereiken dienen de mondiale emissies zo snel mogelijk omgebogen te worden naar een daling en dient er in de tweede helft van deze eeuw een balans worden bereikt tussen de uitstoot en opname van broeikasgassen. Nederland heeft zich in de onderhandelingen ingezet voor het opnemen van deze klimaatneutraliteit. Het kabinet vindt het positief dat er naast het tegengaan van klimaatverandering ook afspraken zijn gemaakt over het nemen van maatregelen voor adaptatie, die moeten leiden tot klimaatbestendigheid. Daarmee wordt bedoeld op voldoende weerbaarheid voor de gevolgen die de verandering van het klimaat met zich meebrengt.

Mitigatie, ambitiemechanisme en transparantie

Om het langetermijndoel voor mitigatie binnen bereik te brengen, verplichten landen zich om een klimaatbijdrage in te dienen. Het feit dat inmiddels 187 van de 195 landen dit hebben gedaan, ziet het kabinet als een belangrijke *game changer*. Deze landen zijn gezamenlijk verantwoordelijk voor ruim 95% van de mondiale broeikasgasemissies, tegen ca. 12% van de werelduitstoot die gedekt wordt door het huidige Kyoto-protocol. Tegelijkertijd moet worden erkend dat de collectieve mondiale ambitie nog onvoldoende is om de doelen van het Parijs-akkoord te realiseren. Daarom is het belangrijk dat het akkoord een ambitiemechanisme bevat dat landen in staat stelt om de collectieve ambitie periodiek tegen het licht te houden en individuele bijdragen indien mogelijk aan te scherpen. Verder is het positief dat landen worden aangespoord om uiterlijk in 2020 een langetermijnstrategie voor broeikasarme ontwikkeling in te dienen.

Het kabinet ziet transparantie met betrekking tot inspanningen van landen als een belangrijke randvoorwaarde om inzichtelijk te kunnen maken welke vooruitgang landen hebben geboekt ten opzichte van hun nationale doelen, en stelt vast dat het akkoord hiervoor een adequaat raamwerk bevat, waarbij ontwikkelingslanden zullen worden ondersteund om monitorings- en rapportagesystemen te versterken waar nodig.

Adaptatie, verlies en schade

De Nederlandse inzet komt grotendeels terug in de afspraken die in het akkoord gemaakt zijn over adaptatie. Zo is er een mondiaal adaptatiedoel vastgelegd, gericht op klimaatweerbaarheid en de vermindering van kwetsbaarheid voor de gevolgen van klimaatverandering. Het is winst dat het belang hiervan nu op mondiaal niveau zo stevig wordt erkend. Landen gaan zich bezig houden met adaptatieplanningsprocessen die ruimte bieden voor uiteenlopende acties. In de verdere uitwerking van het akkoord zal duidelijker moeten worden hoe de communicatie en rapportage over adaptatie precies zullen verlopen, ook in relatie tot de klimaatbijdragen gericht op mitigatie (*Intended Nationally Determined Contributions / INDCs*).

In het akkoord wordt tevens het belang van het afwenden, minimaliseren en aanpakken van verlies en schade door klimaatverandering benadrukt. Nederland erkent de meerwaarde van verdere samenwerking op dit vlak door middel van versterking van het reeds bestaande internationale mechanisme voor verlies en schade. Belangrijk is dat het akkoord geen basis vormt voor schadevergoedingen en compensatieclaims.

Klimaatfinanciering

In het akkoord zijn afspraken voor na 2020 gemaakt die ontwikkelingslanden de zekerheid geven dat zij kunnen blijven rekenen op financiële ondersteuning bij het realiseren van hun klimaatdoelstellingen. In Parijs is afgesproken om voor de periode 2020-2025 USD 100 miljard per jaar aan klimaatfinanciering uit publieke en private middelen te mobiliseren. Ontwikkelde landen nemen het voortouw bij het mobiliseren van klimaatfinanciering. In het akkoord worden nu ook andere landen dan de 'traditionele' donoren aangemoedigd om op vrijwillige basis bij te dragen. Hiermee is de strikte scheiding, de zogenaamde firewall, in de verantwoordelijkheid voor klimaatfinanciering tussen ontwikkelde landen en ontwikkelingslanden minder hard geworden.

Het akkoord benadrukt verder de balans tussen financiering voor mitigatie en adaptatie, met de focus op de allerarmste en meest kwetsbare landen. Door de erkenning van de rol van financiering in een transitie naar een klimaatbestendige wereld geeft het akkoord bovendien een belangrijk

signaal aan de private sector. Voor 2025 zal een nieuwe financieringsdoelstelling worden gesteld, die hoger zal moeten zijn dan de 100 miljard USD per jaar. In 2018 zullen afspraken gemaakt moeten worden over hoe er over privaat gemobiliseerde klimaatfinanciering gerapporteerd zal worden.

Nederland blijft inzetten op steun aan de minst ontwikkelde landen en kwetsbare groepen met een nadruk op het versterken van de weerbaarheid en capaciteit voor implementatie van NDCs. Daarnaast is het van belang de energiebehoefte van ontwikkelingslanden te vergroenen.

In de discussie over transparantie zal Nederland zich in blijven zetten voor het vergroten van de transparantie van klimaatfinanciering, zowel ten aanzien van het inzicht in financiële stromen als het inzicht in de resultaten van klimaatfinanciering. Er is voor zowel verstreckende landen als ontvangende landen een rol weggelegd voor het versterken van rapportages en het inzichtelijk maken van het efficiënt gebruik van financiering om hun verplichtingen na te komen.

Klimaatactie voor 2020, statelijk en niet-statelijke actoren

In lijn met de inzet van het kabinet zijn in het akkoord afspraken gemaakt om te komen tot aanvullende klimaatactie tot 2020, onder andere door versterkte samenwerking op het gebied van de implementatie van *best practices*. Er is een groot aantal initiatieven gelanceerd om samen te werken aan het tegengaan van klimaatverandering, waar ook Nederland actief aan deelneemt. Hierbij zijn ook de rol van niet-statelijke actoren en het belang van effectieve prijssignalen erkend. In Parijs hebben diverse decentrale overheden, bedrijven en maatschappelijke organisaties, waaronder verschillende Nederlandse actoren, aan de wereld laten zien wat er sinds de lancering van de Lima-Paris Action Agenda (LPAA) in 2014 is bereikt en zijn nieuwe acties en coalities aangekondigd. Daarnaast is afgesproken om de LPAA voort te zetten en elk jaar bij de COP een high-level event te organiseren waarbij de acties van niet-statelijke actoren centraal staan. Twee zogenaamde 'high level champions' zullen door het voorzitterschap van COP21 en COP22 aangewezen worden om bij te dragen aan opschaling en ondersteuning van verdere klimaatactie. Het vastleggen van de rol van niet-statelijke actoren is een welkome steun in de rug van deze partijen om klimaatactie voort te zetten. Het langetermijndoel biedt private partijen bovendien structuur en draagt bij aan de investeringszekerheid waar zij al zo lang om vroegen.

Gender, mensenrechten

Wat betreft de verankering van genderaspecten in klimaatbeleid legt het het akkoord een goede basis. Dankzij de actiegerichte formulering over gender en mensenrechten in de preambule van het akkoord en specifieke verwijzingen naar een genderresponsieve aanpak in de artikelen over adaptatie en capaciteitsopbouw is een effectief raamwerk voor de toekomst neergezet. Het tegengaan van genderongelijkheid bij de impact van klimaatverandering en het belang van een goede vertegenwoordiging van vrouwen bij het vinden en implementeren van oplossingen blijft bij Nederland hoog op de agenda staan.

Bossen, ecosystemen en voedselzekerheid

Bossen, oceanen en andere natuurlijke ecosystemen krijgen in het akkoord specifieke aandacht vanuit het belang dat ze hebben bij de opslag en als buffer van broeikasgassen. Het kabinet steunt de oproep in het akkoord aan landen om actie te ondernemen voor de instandhouding en bevordering daarvan. Ook is het positief dat de duurzame instandhouding van tropische bossen en het tegengaan van ontbossing en bosdegradatie in ontwikkelingslanden (o.m. via het reeds onder de UNFCCC uitgewerkte stelsel van REDD+ besluiten) hierbij specifieke aandacht krijgt. In het akkoord wordt de kwetsbaarheid van landbouwproductiegebieden als gevolg van klimaatverandering erkend en wordt aangegeven dat voedselzekerheid en het beëindigen van honger in de wereld een 'fundamentele prioriteit' is.

Klimaat, conflict en migratie

Het akkoord gaat niet specifiek in op de verbanden tussen klimaatverandering, conflict en migratie. Het vraagstuk van klimaat en veiligheid speelde een centrale rol in conferentie *Planetary Security* die op 2 en 3 november jl. plaatsvond in het Vredespaleis in Den Haag. Een verslag van de conferentie wordt binnenkort aan uw Kamer aangeboden. Ofschoon de term 'klimaatvluchteling' juridisch niet erkend wordt, is aannemelijk dat sommige migratiestromen nu en in de toekomst mede worden aangejaagd door (de effecten van) klimaatverandering. In de beantwoording van de Motie Thieme¹ (Tweede Kamer, vergaderjaar 2015–2016, 34 300, nr. 30) gaat het Kabinet nader op deze verbanden in. Het Kabinet zal het *Planetary Security Initiative* de komende jaren verder uitwerken.

---

¹ Tweede Kamer, vergaderjaar 2015–2016, 34 300, nr. 30

Overige elementen

Het kabinet betreurt dat in het akkoord geen specifieke bepalingen zijn opgenomen over het aanpakken van de emissies van de internationale lucht- en zeevaart. Dit had kunnen bijdragen aan de totstandkoming van reductiemaatregelen in de mondiale sector organisaties ICAO (luchtvaart) en IMO (zeevaart). Tevens ontbreekt een expliciete verwijzing naar noodzaak tot de terugdringing van gefluoreerde koolwaterstoffen (HFKs). Het feit dat het Parijs-akkoord zich richt op mondiale, economie-brede broeikasgasemissiereducties betekent impliciet echter dat ook deze sectoren hun steentje zullen moeten bijdragen, in lijn met de overkoepelende mitigatiedoelstelling. Nederland zal zich samen met de EU sterk blijven maken voor het adresseren van deze emissies in ICAO, IMO en onder het Montreal-protocol. Met name in ICAO is er zicht op het nemen van maatregelen en onder het Montreal-protocol is in 2015 de intentie uitgesproken in 2016 te komen tot afspraken over regulering van HFKs.